

Aleksandro
Stulginskio
Universitetas

Konferencija „Dirvožemis ir aplinka 2017“
2017 m. balandžio 20 d. (ASU)

ORGANINĖS ANGLIES PASISKIRSTYMAS DIRVOŽEMIO STRUKTŪRINIUOSE AGREGATUOSE

dr. Romutė Mikučionienė, doc. dr. Rimantas Vaisvalavičius, doc. dr. Jūratė
Aleinikovienė, dokt. Vita Smalstienė

Valia keisti. Galia kurti.

- Dirvožemio organinė medžiaga lemia dirvožemio chemines ir fizines savybes, kurios turi įtakos augalų mitybai bei augimui. Dirvožemio organinę medžiagą sudaro: (80–85%) humusas, 5% mikroorganizmai, bei (10–15%) augalinės liekanos. Humusas ir jame esanti anglis turi didelį vaidmenį biosferoje – humuse yra augalams reikalingų maistinių medžiagų, palaiko tinkamą oro ir drėgmės režimą, suskaido toksines medžiagas į paprastesnius junginius.
- Dirvožemio struktūringumą lemia dirvožemio savybė sudaryti įvairių dydžių ir formų agregatus. Dirvožemio struktūringumo susidarymui turi įtakos organinės anglies sąveika su molio dalelėmis esančiomis makro- ir mikroagregatuose.

Dirvožemio derlingumas

Dirvožemio organinės medžiagos palaikymas

Dirvožemio struktūringumo išsaugojimas

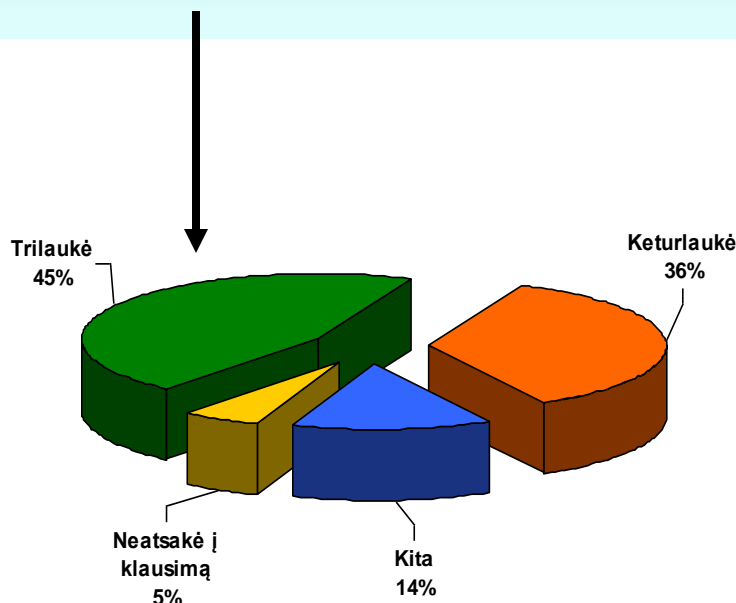
Biologinio aktyvumo stabilizavimas

Siekiant įvertinti pastaraisiais metais vyraujančią sėjomainų taikymo praktiką ir identifikuoti galimą poveikį dirvožemio derlingumui atlikta:

- **Literatūrinių duomenų analizė ir vertinimas**
- **Šalies ūkių savininkų/vadovų anketinės apklausos duomenų analizė ir vertinimas**
- **Trilaukės ir keturlaukės sėjomainų tyrimo duomenų analizė ir vertinimas**

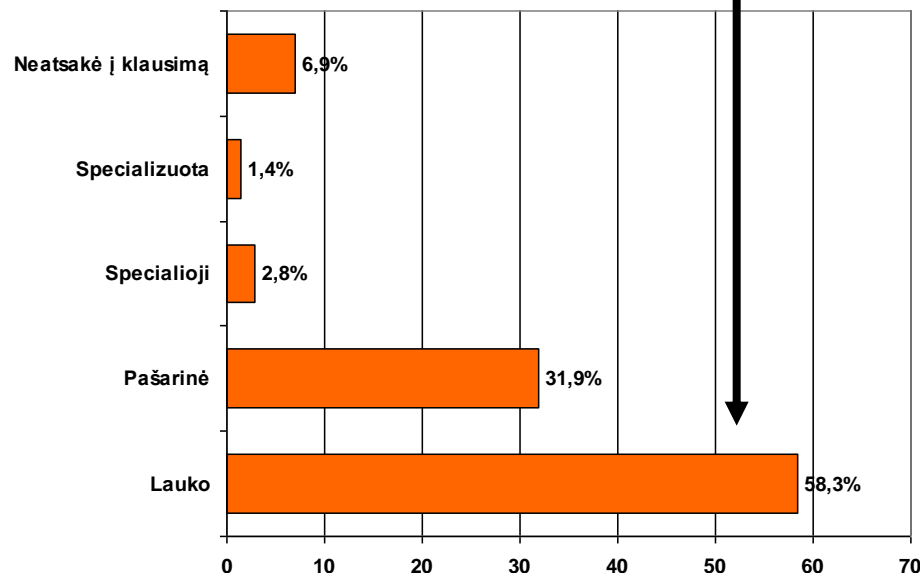
Svarbiausi anketinės apklausos teiginiai (I)

Ūkiuose vyrauja trumpų rotacijų sėjomainos:
net 45 % respondentų taiko trilaukę, o
36 % apklaustųjų – keturlaukę sėjomainą.

1 pav. Respondentų ūkiuose taikomos sėjomainos pagal narių ar laukų skaičių

Vertinant sėjomainų taikymo praktiką pagal kultūrinių augalų sudėtį, matome, kad vyrauja lauko (58,3 %) ir pašarinė (31,9 %) sėjomainos. Tai indikuoja, kad dirvožemį alinantys grūdiniai augalai daugelyje ūkių jau peržengė optimaliai pasėlių struktūrai rekomenduojamą 45–50 % ribą.

2 pav. Respondentų ūkiuose taikomos sėjomainos pagal kultūrinių augalų sudėtį

Dirvožemio organinės medžiagos ir struktūringumo vertinimas skirtingose sėjomainose,
R.Mikučionienė; R. Vaisvalavičius; J.Aleinikovienė; V.Smalstienė

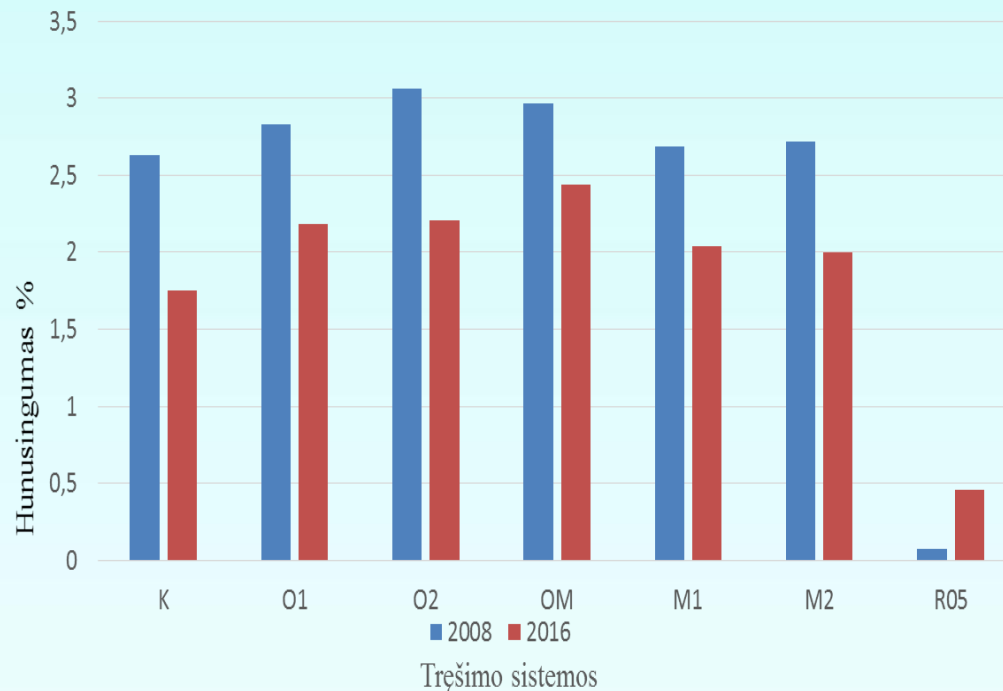
Humusingumo pokyčiai keturlaukėje sėjomainoje skirtingai tręštame dirvožemyje, ASU bandymų stotis, 2006-2008m

Metai	Be trąšų	Tręšimo sistemos					R ₀₅
		Organinė		Organinė - mineralinė		Mineralinė	
		Mėšlo norma t ha ⁻¹			NPK trąšų normos		
		50*	100*	50*	N ₃₁ P ₃₈ K ₇₅	N ₇₉ P ₆₅ K ₉₀	
2006	2,37	2,58	2,83	2,72	2,39	2,51	0,137
2007	2,87	3,06	3,31	3,21	2,89	2,89	0,132
2008	2,65	2,84	3,05	2,97	2,79	2,77	0,281
2006-2008	2,63	2,83	3,06	2,97	2,69	2,72	0,076

Pastaba: * - mėšlas atiduodamas vieną kartą per sėjomainos rotaciją

Humuso kiekis priklausė ne tik nuo tręšimo, bet ir nuo auginamų augalų ir jų vegetacijos trukmės. Vidutiniais tyrimų duomenimis nustatyti esminiai humusingumo pokyčiai nustatyti OM ir O-2 tręšimo sistemų laukeliuose. Tręšiant mažomis ir vidutinėmis NPK trąšų normomis humuso nemažėjo ir išliko pastovus, palyginus su netręštu dirvožemiu.

Humusingumo pokytis pasikeitus augalų auginimo technologiniams elementams (tręšimo normoms)

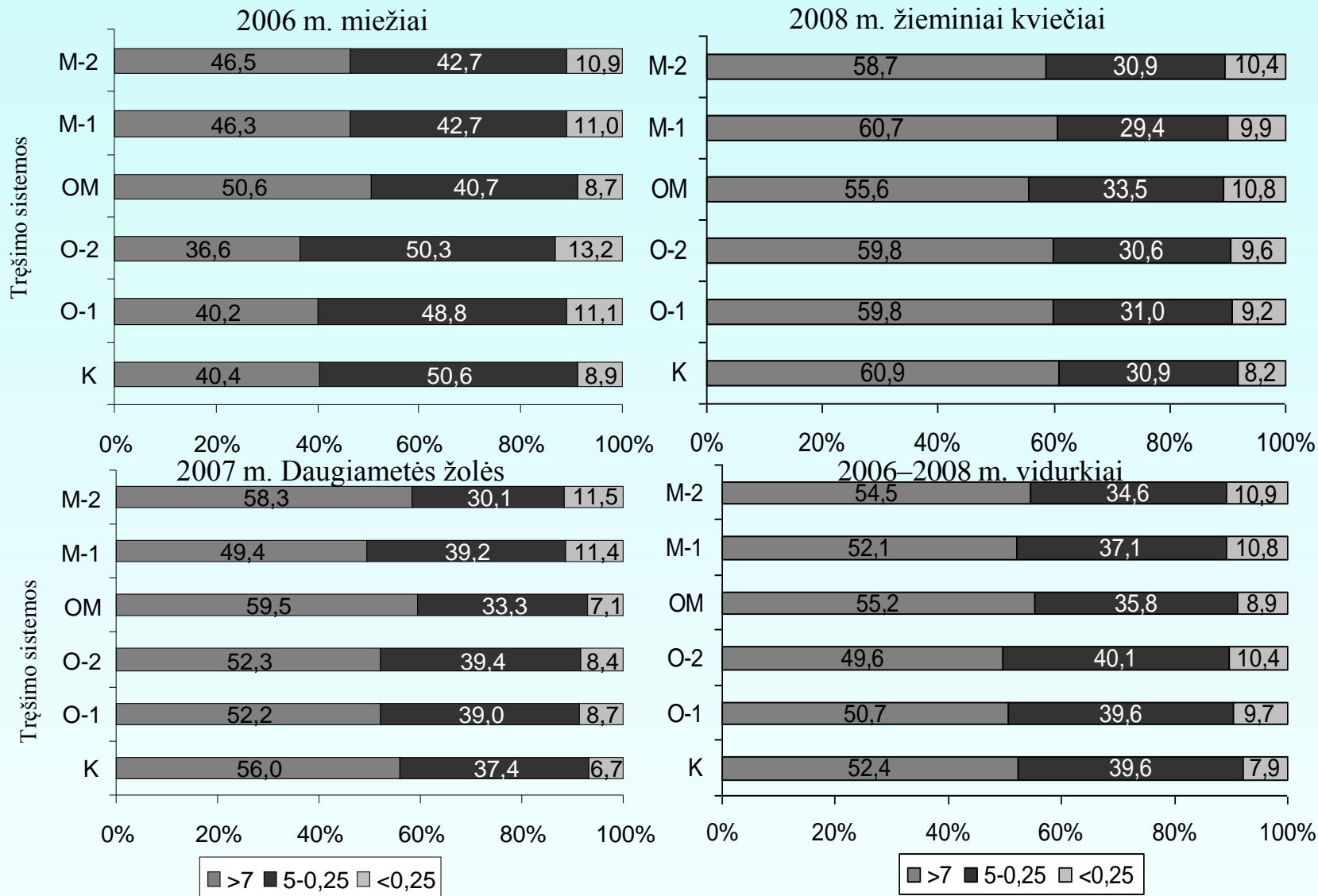

Pastaba: K- kontrolė , O-1 – organinis tręšimas (50 t ha^{-1} mėšlu) , O-2 – organinis tręšimas (100 t ha^{-1} mėšlu), OM-organinis-mineralinis tręšimas (50 t ha^{-1} mėšlo + $\text{N}_{31}\text{P}_{38}\text{K}_{75}$), M-1 – mineralinis tręšimas ($\text{N}_{31}\text{P}_{38}\text{K}_{75}$) M-2 – mineralinis tręšimas ($\text{N}_{79}\text{P}_{65}\text{K}_{90}$).

Ilgalaikiame tręšimo bandyme po 40 metų rekonstravus bandymą, palikus tai pačią keturlaukę sėjomainą, bet pasikeitus auginimo technologijai (tręšta NPK trąšomis pagal rekomenduojamas normas), po 8 metų gauti rezultatai rodo esminį humuso sumažėjimą visuose bandymo variantuose.

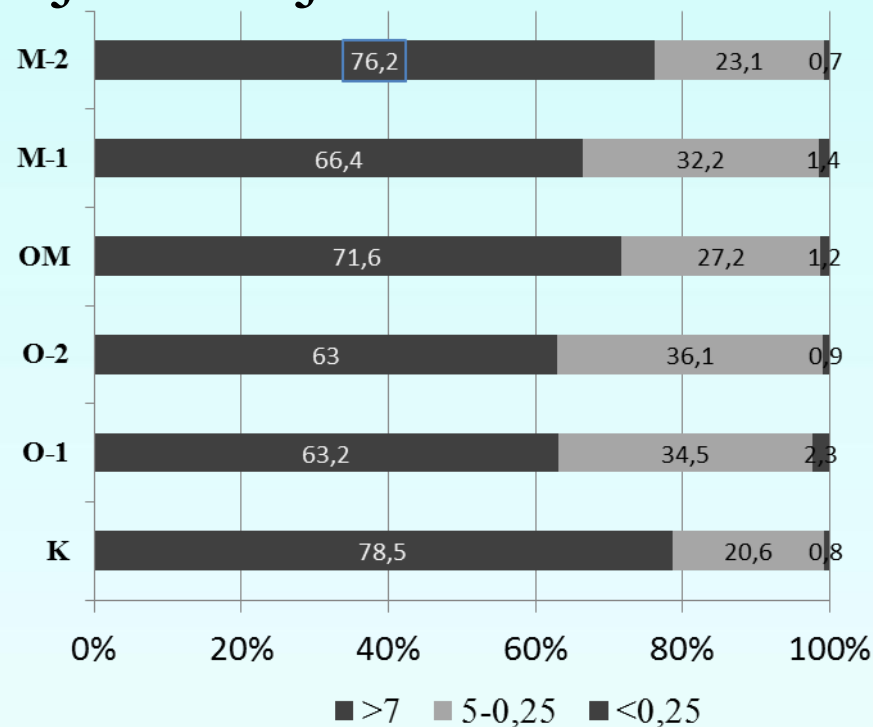
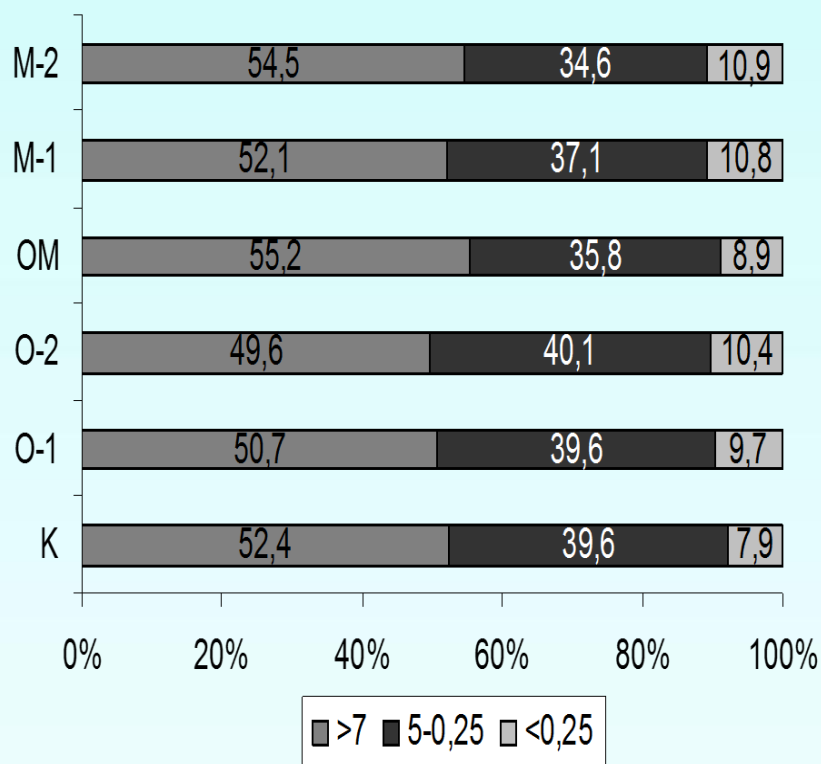
Tai dar kartą patvirtina, kad ir taikant sėjomainą ir augalines liekanas paliekant lauke, bet augalus intensyviai tręšiant vien NPK trąšomis humuso balansas yra neigiamas.

Struktūringumo pokyčiai keturlaukėje sėjomainoje skirtingai tręštame dirvožemyje

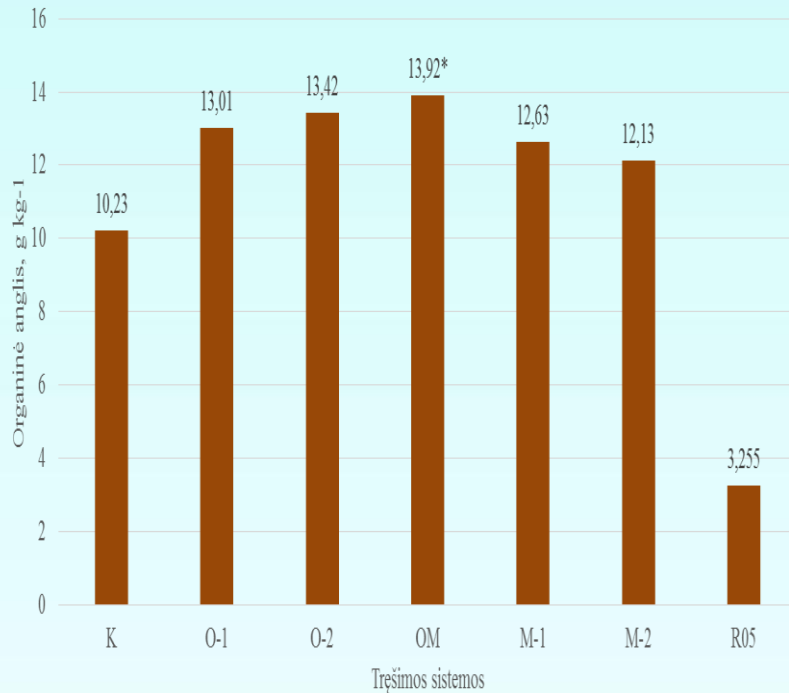

Dirvožemio struktūrinių agregatų pasiskirstymas keturlaukėje sėjomainoje

Pastaba: K- kontrolė , O-1 – organinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlu) , O-2 – organinis tręšimas (100 t ha⁻¹ mėšlu), OM- organinis-mineralinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlo + N₃₁P₃₈K₇₅), M-1 – mineralinis tręšimas (N₃₁P₃₈K₇₅) M-2 – mineralinis tręšimas (N₇₉P₆₅K₉₀).

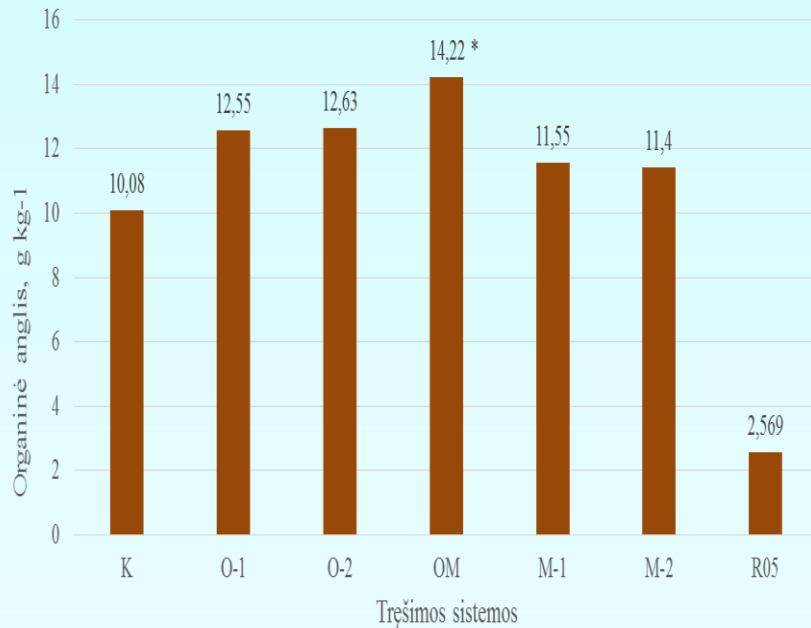
Suminė anglis dirvožemio struktūriniuose >2 mm frakcijos agregatuose

Suminės C kiekis dirvožemio agregatuose > 2 mm svyravo nuo 10,23 iki 13,92 g kg⁻¹. Suminės C svyravimams įtakos turėjo ilgalaikis O-1, O-2 ir OM tręšimo sistemos, ir parėjus prie rekomenduojamo tręšimo NPK trąšomis (po 8 metų) esmingai daugiau jos nustatyta laukeliuose, kur buvo taikyta OM tręšimo sistema.

Pastaba: K- kontrolė , O-1 – organinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlu) , O-2 – organinis tręšimas (100 t ha⁻¹ mėšlu), OM- organinis-mineralinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlo + N₃₁P₃₈K₇₅), M-1 – mineralinis tręšimas (N₃₁P₃₈K₇₅) M-2 – mineralinis tręšimas (N₇₉P₆₅K₉₀).

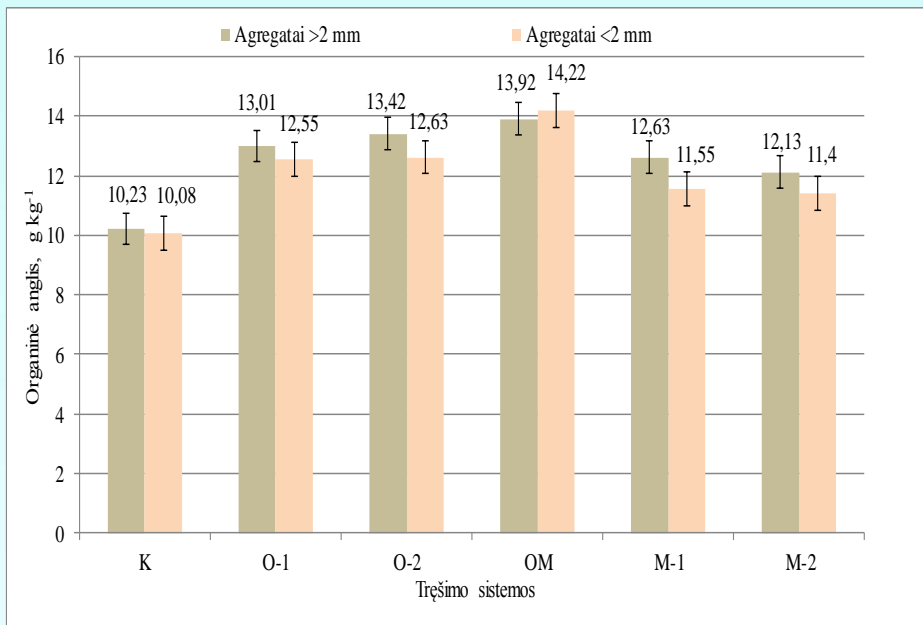
Suminė anglis dirvožemio struktūriniuose (<2 mm) frakcijose agregatuose

Suminės C kiekis dirvožemio agregatuose <2 mm svyravo nuo 10,08 iki 14,22 g kg⁻¹. Kaip ir stambesniuose agregatuose (>2) šios C didesni kiekiai išliko tuose laukeliuose, kur buvo taikytos O-1, O-2 ir OM tręšimo sistemos, ir ilgalaikis poveikis (po 8 metų) liko esmingai didesnis 4,03 g kg⁻¹ OM tręšimo sistemoje.

Pastaba: K- kontrolė, O-1 – organinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlu), O-2 – organinis tręšimas (100 t ha⁻¹ mėšlu), OM- organinis-mineralinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlo + N₃₁P₃₈K₇₅), M-1 – mineralinis tręšimas (N₃₁P₃₈K₇₅) M-2 – mineralinis tręšimas (N₇₉P₆₅K₉₀).

Suminė anglis pasiskirstymas dirvožemio agregatinėse frakcijose.

Pastaba: K- kontrolė , O-1 – organinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlu) , O-2 – organinis tręšimas (100 t ha⁻¹ mėšlu), OM-organinis-mineralinis tręšimas (50 t ha⁻¹ mėšlo + N₃₁P₃₈K₇₅), M-1 – mineralinis tręšimas (N₃₁P₃₈K₇₅) M-2 – mineralinis tręšimas (N₇₉P₆₅K₉₀).

Norint įvertinti kurie struktūriniai agregatai yra vertingesni suminės C akumuliacijos požiūriu nustatyta, kad esminių skirtumų tarp dirvožemio struktūrinių agregatų didesnių ir mažesnių kaip 2 mm nėra, vertės svyravo paklaidos ribose. Tačiau po 8 metų intensyvaus tręšimo didesnis anglies kiekis sukauptas agregatuose < 2 mm OM tręšimo sistemoje, kur dar išlikęs palankus C:N santykis lėmė organinės medžiagos destrukciją humifikacijos kryptimi ir akumuliovosi į ilgalaikes humuso atsargas.

Dirvožemio biologinio tyrimo duomenų analizė ir vertinimas

- Dirvožemio mikrobiologinis aktyvumas tirtose sėjomainose skyrėsi ir nepriklausė nuo sėjomainoje auginamų augalų.
- Didžiausią poveikį dirvožemių mikroorganizmų aktyvumui nulėmė tręšimas organinėmis trąšomis, ypač, šiaudais ir mėšlu (atitinkamai, Klovainiuose ir ASU bandymų stotyje).
- Tręšiant šiaudais ir mėšlu, dirvožemio bakterijų, aktinobakterijų ir mikromicetų aktyvumas nemažėjo, o tręšiant mineralinėmis trąšomis, priešingai, - aktyvumas buvo slopinamas.
- Nustatyta ir tai, kad dirvožemio mikroorganizmams išlieka svarbi ilgalaikio ir nusistovėjusio dirvožemio poveikio (konkrečiu atveju nustatyta ASU bandymų stoties dirvožemiuose) priemonė, kuri nulemia ir lygiareikšmį bei stabilų dirvožemio mikroorganizmų bendrijų santykį.

Organinės anglies pasiskirstymas struktūriniuose agregatuose,
R.Mikučionienė; R. Vaisvalavičius; J.Aleinikovienė; V.Smalstienė

27/04/2006

27/06/2007

AČIŪ UŽ DĖMESĮ!

Nuotraukų autorė R.Mikučionienė
29/06/2007